

De strijd met de Oude Slang

Emil Peeters

Drinklied

Nu moet ik van de drank af.
Het moet maar eens uit zijn.
Het is wel genoeg geweest.
Troost mij toch, o Geest,
in de nacht van 20 op 21 juli 1965,
in diepe ontzetting, en omringd door Duisternis.
Gerard Reve (in *Nader tot U*, 1966).

Je hoort het wel eens zeggen, bijvoorbeeld over het werk van de onlangs overleden schilder Constant Nieuwenhuys: 'Dat is geen kunst - dat kan mijn driejarige neefje ook!' Typisch Nederlands. Experimenteerdrijf wordt door de goegemeente niet gewaardeerd. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Wie zijn hoofd boven het maaiveld uitsteekt, is het kwijt. Tenzij je van zeer goeden huize komt, natuurlijk. De schrijver Gerard Reve is zo iemand, en behalve een groot talent is hij een vaardig verdediger van de eigen zaak.

We gaan even terug in de tijd, naar de jaren zestig van de vorige eeuw, een decennium dat door velen wordt geassocieerd met seks, drugs en rock-'n-roll. Jongeren bevrijdden zich massaal van de knellende seksuele moraal van de jaren vijftig; ze experimenteerden op grote schaal met marihuana, LSD en andere geestverruimende middelen en natuurlijk vond in de popmuziek een muzikale revolutie plaats waar we nog altijd niet van terug hebben.

Maar dit standaardbeeld schetst niet ieders jaren zestig. De 'volkschrijver' Gerard Reve, bijvoorbeeld, moest niets hebben van het hippiegedreutel en verkoos de landelijke afzondering van het Friese Greonterp boven het leven in het 'magisch centrum' Amsterdam, om zich te

wijden aan de literatuur. Reve speelde een grote rol in de emancipatie van homoseksuelen in de jaren zestig, maar daar zat geen maatschappelijke betrokkenheid achter; zijn 'coming out' was louter onderdeel van het bevechten van de ruimte die hij nodig had om in zijn literaire werk getuigenis te kunnen afleggen van zijn hoogst persoonlijke geloofsbeleving. Reve ging daarin zo ver dat hij zich in zijn in 1965 in het tijdschrift *Dialog* verschenen 'Brief aan mijn bank' voorstelde hoe hij seks had met God, die in de gedaante van een ezel was teruggekeerd op aarde: 'Als God zich opnieuw in de Levende Stof gevangen geeft, zal Hij als Ezel terugkeren, hoogstens in staat een paar lettergrepen te formuleren, miskend en verguisd en geranseld, maar ik zal Hem begrijpen en meteen met Hem naar bed gaan, maar ik doe zwachtels om Zijn hoefjes, dat ik niet te veel schrammen krijg als Hij spartelt bij het klaarkomen.' Deze passage leidde in februari 1966 tot schriftelijke vragen vanuit de Tweede Kamer aan de ministers van Justitie en CRM, wat uitmondde in het beroemde 'ezelproces', een duidelijk teken dat er zelfs onder weldenkende landgenoten velen waren die Reve niet konden volgen in de hoge vlucht die zijn verbeelding had genomen. Dankzij zijn ronduit briljante 'Pleitrede voor het Hof' volgde in 1967 volledige vrijpraak.

Het is verleidelijk beschrijvingen als bovenstaande te lezen als dronkemansgelal, een door veel drank ingegeven vergaloppering van geile gedachten. Maar probeert u maar eens met een liter jenever in de kraag iets vergelijkbaars op papier te krijgen. Het lukt u niet, net zo min als dat het roken van marihuana zou kunnen inspireren tot literatuur. Zo schrijft Reve in zijn brief van 16 augustus 1963 aan Josine M. over het werk van William Burroughs: '*The Naked Lunch* heeft hij, beweert hij, onder marihuana geschreven - het is er dan ook naar, slecht gekomponeerd, inkoherent, zwakke beelden, geen plastiese voorstelling,

Emil Peeters (✉)

E. Peeters is bureauredacteur bij dagblad *Metro*.

eentonig, etc.’ Hoogstwaarschijnlijk was alcohol wel de aanjager van de literaire drift waarmee Reve te werk ging, maar uiteindelijk was de nuchtere reflectie en het vakmanschap van de kunstenaar nodig om dergelijk proza bladzijdenlang te kunnen volhouden.

Alcohol was z gezegd niet de motor achter Reves schrijverschap maar veeleer een middel dat hij gebruikte om zijn depressies de baas te worden, wat Reve in bovenstaand drinklied uit *Nader tot U* zo kernachtig en ontroerend heeft verwoord. Reves drankgebruik culmineerde in augustus 1966 in een delirium, waarvoor hij

enkele weken werd behandeld in het Wilhelmina Ziekenhuis te Assen. Daarna heeft Reve nog wel geworsteld met de Oude Slang en ook in een latere roman als *Bezorgde ouders* draait het hele verhaal om de drankzucht van de hoofdpersoon en hoe hij zijn alcoholgebruik voor de buitenwereld kan verbergen, maar uiteindelijk heeft Reve zich niet doodgedronken. Daar zag het een tijdlang wel naar uit. Wellicht heeft dezelfde zelfbeheersing hem daarbij geholpen als die waarmee hij kon uitgroeien tot een van Nederlands grootste naoorlogse schrijvers. Dé grootste, als u het mij vraagt.